

Institut Pedagogiki Akademii Bydgoskiej

EWA A. ZWOLIŃSKA

*Testy zdolności muzycznych Edwina E. Gordona stosowane
w polskich badaniach*

The Edwin E. Gordon Musical Aptitude Tests Used In Polish Studies

Edwin E. Gordon jest zaliczany do światowych liderów wychowania muzycznego. W dziedzinie tej funkcjonuje jako badacz, nauczyciel, muzyk, psycholog, redaktor i wykładowca oraz autor obszernych książek, artykułów empirycznych i testów zdolności muzycznych. Zajmuje się teorią uczenia się muzyki, zdolnościami muzycznymi i audiacją. W literaturze psychologicznej E. E. Gordon jest znany przede wszystkim jako autor testów zdolności muzycznych.

Istota uzdolnień muzycznych

Uzdolnienia muzyczne są potencjałem do uczenia się muzyki i ściśle wiążą się z osiągnięciami muzycznymi, które traktujemy jako miarę efektów uczenia się. Człowiek uzyskujący wysokie osiągnięcia z całą pewnością posiada duże uzdolnienia, natomiast osoba wybitnie zdolna nie zawsze wykazuje równie wybitne osiągnięcia. Uzdolnienia muzyczne rozwijają się w okresie największej plastyczności, czyli od momentu narodzin do około dziewiątego roku życia. Z tego względu fundamentalne znaczenie ma pomiar uzdolnień muzycznych. Rodzice i nauczyciele dysponujący trafnymi narzędziami pomiaru mogą skutecznie modyfikować proces kształcenia nieformalnego i formalnego w domu oraz w przedszkolu, a także nauczania formalnego w szkole. Stosowanie trafnych testów do pomiaru uzdolnień muzycznych w warunkach naturalnych jest najlepszym źródłem wiedzy o istocie uzdolnień muzycznych.

Dziś w psychologii panuje zgodna opinia, że uzdolnienia muzyczne są produktem natury (są wrodzone) oraz kultury (zależą od czynników środowiskowych). Do racjonalnego wyjaśnienia źródeł uzdolnień muzycznych przyczyniły się w sposób pośredni wyniki neurofizjologicznych badań asymetrii słuchu i dominacji jednej z półkul mózgowych oraz w sposób bezpośredni wyniki badań psychomuzykologicznych. Nadal jednak nie wiadomo, jakie są proporcje udziału czynnika wrodzonego i środowiskowego w rozwoju uzdolnień muzycznych. Bez względu na poziom wrodzonych uzdolnień muzycznych konieczne są sprzyjające doświadczenia muzyczne we wczesnych latach życia, by dał on o sobie znać w postaci osiągnięć muzycznych. Ponadto trzeba podkreślić, że w najkorzystniejszych nawet warunkach środowiskowych żaden człowiek nigdy nie przekroczy swojego wrodzonego poziomu uzdolnień muzycznych. Wszystko więc wskazuje na to, że prawdopodobnie nikt nie osiąga maksymalnego poziomu swoich potencjalnych uzdolnień muzycznych.

Zdaniem E. E. Gordona, rozwój uzdolnień muzycznych kończy się mniej więcej w dziewiątym roku życia i osiąga poziom ustabilizowany, który nie zmienia się w zasadzie do końca życia. I chociaż wyniki w testach poprawiają się, to uszeregowanie na skali centylowej pozostaje względnie stałe. Z tego wynika, że nie należy oczekiwać, iż dziecko osiągnie poziom wyższy niż ten, na którym ustabilizował się jego potencjał rozwojowy. W tej sytuacji nie sposób przecenić roli nieformalnego wpływu środowiska formującego gotowość do kształcenia muzycznego oraz roli odpowiedniej jakości nauczania formalnego do trzeciej klasy włącznie.

Nie ulega wątpliwości, że najtrafniejszym sposobem diagnozowania uzdolnień muzycznych jest dobrze zaprojektowany i sprawdzony test uzdolnień muzycznych w rękach rozsądnego i mądrego nauczyciela. I chociaż testy nie są pozbawione ograniczeń, to z całą pewnością umożliwiają opisanie uzdolnień muzycznych w oderwaniu od osiągnięć muzycznych, a także są mniej podatne na błędy pomiaru w odróżnieniu od subiektywnych ocen nauczycieli. Do trafnego zbadania uzdolnień muzycznych potrzeba obiektywnej baterii testów oraz subiektywnej wiedzy nauczyciela. W niniejszym opracowaniu scharakteryzowano cztery testy zdolności muzycznych Edwina E. Gordona stosowane przez polskich badaczy.

AUDIE — zabawa muzyczna dla dzieci trzy- i czteroletnich

Zabawa *AUDIE* pozwala na realizację następujących celów: ułatwia zrozumienie i analizę możliwości muzycznych młodszych przedszkolaków, umożliwia stymulowanie rozwoju muzycznego dziecka, dostarcza bardzo ważnych informacji na temat indywidualnych potrzeb muzycznych dziecka, służy do śledzenia umiejętności audiacji (myślenia muzycznego) u dziecka. *AUDIE* to świetna zabawa, która kształci poprzez zapewnienie wzajemnego kontaktu osoby dorosłej z dzie-

kiem, a nie wymaga żadnego wykształcenia muzycznego. Ponadto wspólna zabawa z dzieckiem sprawia, że będzie ono czerpało radość z muzyki do końca życia.

Pakiet zabawy *AUDIE* zawiera: kasetę z dwiema zabawami — jedną melodyczną i jedną rytmiczną, z których każda składa się z 10 zadań), wskazówki dla rodziców: sugestie jak uczyć dziecko muzyki, instrukcje i inne ważne informacje, profile, na które nanosi się postępy muzyczne dziecka oraz dwa zestawy arkuszy zabawowych.

Pierwszym krokiem na drodze do wykształcenia u dziecka umiejętności audiacji jest obserwacja i zrozumienie jego indywidualnych sił i słabości. Najskuteczniejszym sposobem rozwijania uzdolnień muzycznych, czyli możliwości uczenia się muzyki jest kształtowanie umiejętności audiacji. Tak więc pracując systematycznie i starannie z małym dzieckiem przyczyniamy się do zwiększania jego potencjału muzycznego, a efekty tych starań utrzymują się do końca życia.

Opis zabawy *AUDIE*

AUDIE to postać, która mówi i śpiewa krótkie melodie, w tym jedną ulubioną. Zabawa polega na tym, by dziecko powiedziało „tak”, gdy słyszy ulubioną melodię *AUDIE* i „nie”, gdy słyszy inną melodię niż ulubiona. Udzielenie prawidłowej odpowiedzi wymaga od dziecka dokonania automatycznej audiacji usłyszonej melodii.

Melodia i rytm, to dwa podstawowe elementy muzyczne, dlatego na kasecie znajdują się dwie różne zabawy — melodyczna i rytmiczna. Skupienie uwagi dziecka na jednym składniku powoduje, że nauka muzyki przebiega sprawniej. Poza tym proces przetwarzania melodii i rytmu przebiega niezależnie, stąd też każdy człowiek posiada co najmniej dwa typy uzdolnień muzycznych — melodyczne i rytmiczne. Niektórzy ludzie łatwiej uczą się melodii, a inni rytmu. Wybitne uzdolnienia obydwu rodzajów zdarzają się bardzo rzadko. Zabawa *AUDIE* umożliwia śledzenie postępów w ramach tych uzdolnień, które są u dziecka lepiej rozwinięte oraz tych, które są słabsze. Rodzice i nauczyciele mogą notować odpowiedzi w arkuszu zabawowym, a profile stanowią dokumentację przebiegu rozwoju muzycznego.

Instrukcje dla rodziców i nauczycieli

1. Wszystkie instrukcje zostały nagrane na kasetę.
2. Na początku dobrze jest towarzyszyć dziecku w zabawie, by zachęcać je do odpowiedzi na każde pytanie. Odpowiedzi trzeba nagradzać. Odtwarzanie kasyety można rozpocząć od dowolnej zabawy — melodycznej lub rytmicznej.
3. Dziecko może słuchać nagranych zabaw tyle razy, ile zechce.
4. Postępy dziecka zaczynamy śledzić dopiero wtedy, gdy bawi się ono z pełnym zaangażowaniem.

5. Zabawę należy przeprowadzać w warunkach naturalnych i w sposób najbardziej dla dziecka wygodny.
6. Nie podawać dziecku właściwej odpowiedzi, unikać zwrotów takich jak: „wysoko–nisko”, „szybko–wolno”, „do góry–do dołu”, „długa–krótka”.
7. Nie zmuszać dziecka do zabawy ani do udzielania odpowiedzi na pytania.
8. Po każdym pytaniu następuje pięciosekundowa cisza. Zachęcać dziecko, by udzielało odpowiedzi w tym czasie. W przypadku braku czasu można magnetofon zatrzymać na parę sekund.
9. Z arkuszy zabawowych należy korzystać tylko wtedy, gdy chcemy śledzić postępy dziecka.
10. Pakiet *AUDIE* zawiera dwa zestawy arkuszy zabawowych — żółty dla zabawy melodycznej i niebieski dla zabawy rytmicznej.
11. Jeśli dziecko nie odpowiada na pytanie, nie jest pewne, która odpowiedź jest prawdziwa, powtarza odpowiedź innego dziecka lub odpowiada dopiero wtedy, gdy *AUDIE* poda właściwą odpowiedź, to zaznaczamy w odpowiedniej kolumnie znak zapytania. Oznacza to, że odpowiedź nie jest ani prawdziwa, ani błędna.
12. Jeżeli dziecko odpowiada tak samo na wszystkie dziesięć pytań, to oznacza, że albo nie rozumie instrukcji, albo nie jest jeszcze gotowe do zabawy. W takich przypadkach kolejną próbę należy podjąć w późniejszym terminie.
13. Arkusze zabawowe zaleca się wypełniać co najmniej raz na sześć miesięcy, aż do ukończenia przez dziecko piątego roku życia.

W każdej zabawie (melodycznej i rytmicznej) liczba prawidłowych odpowiedzi może się wahać od 0 do 10.

Interpretując wyniki trzy- i czterolatka, kierujemy się następującymi kryteriami:

Liczba prawidłowych odpowiedzi	Interpretacja
9–10	Duże możliwości (uzdolnienia)
6–8	Przeciętne możliwości (uzdolnienia)
0–5	Małe możliwości (uzdolnienia)

Testy: Podstawowa Miara Słuchu Muzycznego (PMMA) i Średnia Miara Słuchu Muzycznego (IMMA)

Zdaniem E. E. Gordona testy: *Podstawowa Miara Słuchu Muzycznego (PMMA)* oraz *Średnia Miara Słuchu Muzycznego (IMMA)* mierzą dwa podstawowe wymiary rozwijającego się uzdolnienia muzycznego: audiację schematów melodycznych i audiację schematów rytmicznych. Są to narzędzia, które mają stanowić obiektywną pomoc dla nauczycieli i rodziców w poznaniu zdolności muzycznych dzieci

oraz zapewnieniu im jak najlepszych warunków właściwego kształcenia muzycznego. Układ obu testów jest identyczny, natomiast pod względem treściowym drugie narzędzie jest bardziej zaawansowane. Zazwyczaj test *PMMA* stosuje się w przedszkolu (dzieci pięcioletnie i sześciolatki) oraz w klasie pierwszej i drugiej (siedmio- i ośmiolatki), natomiast test *IMMA* w klasach: zerowej, pierwszej, drugiej i trzeciej (dzieci 6-9 lat). Niezależnie od klasy E.E. Gordon zaleca jednak stosować Średnią Miarę Słuchu Muzycznego w tych grupach, w których znaczna liczba dzieci osiąga wyjątkowo wysokie wyniki w badaniu *Podstawową Miarą Słuchu Muzycznego*. Testy *PMMA* i *IMMA* składają się z dwóch części — Testu Melodii i Testu Rytmu, które zawierają po 40 zadań i kilka przykładów (od 2 do 4). W każdym zadaniu dziecko porównuje dwa schematy melodyczne lub rytmiczne i musi zdecydować, czy są one takie same, czy różne. Badany nie musi umieć czytać ani znać liczb, gdyż rozwiązuje zadania nagrane na kasecie, rysując kółka wokół obrazków na arkuszu odpowiedzi. Testy *PMMA* oraz *IMMA* nie wymagają żadnego formalnego przygotowania muzycznego. Są przystosowane do badań grupowych, lecz można je stosować także w badaniach indywidualnych. Każda część w obu testach trwa 12 minut, tak więc całe badanie w szkole obejmuje 20 minut, a w przedszkolu do 30 minut. Cała procedura trwa nie dłużej niż 40-45 minut. Testy *PMMA* oraz *IMMA* umożliwiają:

— Okresową ocenę i porównywanie uzdolnień tonalnych i rytmicznych wszystkich badanych dzieci. Tego rodzaju analiza idiograficzna (porównywanie wyniku danego dziecka w skali tonalnej z jego wynikami w skali rytmicznej) pozwala na dostosowanie kształcenia nieformalnego i formalnego do jego indywidualnych potrzeb.

— Okresową selekcję małych dzieci do udziału w dodatkowych zajęciach grupowych i w prywatnych lekcjach w szkole i poza nią.

— Okresowe porównanie uzdolnień tonalnych i rytmicznych między dziećmi w tym samym wieku. Tego rodzaju analiza normatywna (porównanie wyników każdego dziecka z wynikami innych dzieci) pomaga dobrać odpowiednie formy kształcenia formalnego i nieformalnego do indywidualnych potrzeb muzycznych dziecka. Należy jednak pamiętać, że optymalny dobór kształcenia w szkole i w domu zależy w każdym przypadku od stopnia i rodzaju interakcji wyników idiograficznych i normatywnych.

Wskazówki do stosowania testów *PMMA* i *IMMA*

Test Melodii i Test Rytmu każdego z testów muszą być stosowane w różnych dniach. Przerwa nie może jednak trwać dłużej niż dwa tygodnie.

Test Melodii każdego testu należy stosować przed Testem Rytmu.

Materiał muzyczny do testów jest nagrany na kasecie, ale instrukcja słowna musi być dokładnie czytana przez prowadzącego badania, ponieważ jest standa-

ryzowana. Tempo czytania należy dostosować do grupy badanych dzieci. Prowadzący musi mieć pewność, że dzieci ją dobrze rozumieją.

Badanie testowe może prowadzić nauczyciel. Imię i nazwisko każdego dziecka na arkuszu odpowiedzi wypisuje nauczyciel przed badaniem. Przybory do pisania muszą być przygotowane, zanim prowadzący zacznie czytać dzieciom instrukcję.

Nie wolno powtarzać żadnego przykładu. Jeśli dziecko nie rozumie odpowiedzi do przykładów, trzeba zachęcić je do słuchania przykładu następnego. Po rozwiązaniu Testu Melodii dzieci nie mają na ogół trudności w zrozumieniu instrukcji do testu Rytmu.

Sposób obliczania wyników

Zarówno test *PMMA* jak i *IMMA* ma trzy wyniki surowe: wynik Testu Melodii, wynik Testu Rytmu i wynik ogólny, który jest sumą dwóch poprzednich. Wynik surowy otrzymuje się, zliczając wszystkie prawidłowe odpowiedzi w teście. Główną wadą wyniku surowego jest to, że trudno go zinterpretować, ponieważ jego sens zmienia się wraz ze zmianą długości i trudności testu. Z tego względu wyniki surowe przekształca się zwykle w wyniki innego rodzaju, takie które umożliwiają porównanie rezultatów poszczególnych uczniów w danym teście oraz określenie względnego położenia uczniów w różnych testach. *Podstawowa Miara Słuchu Muzycznego* i *Średnia Miara Słuchu Muzycznego* zawierają po dwa podtesty o bardzo podobnej wariancji wyników w poszczególnych rocznikach i dlatego wyniki surowe przekształca się bezpośrednio w centyle (niepotrzebny jest krok pośredni polegający na przekształcaniu wyników surowych w standaryzowane o identycznych wagach), bez większego uszczerbku dla precyzji interpretacji. Centyle to najpowszechniej stosowany rodzaj wyników standaryzowanych przy interpretacji wyników testowych.

Obliczanie wyników na podstawie arkusza odpowiedzi składa się z dwóch operacji: najpierw należy zliczyć wszystkie prawidłowe odpowiedzi, a następnie przekształcić wynik surowy w wynik centylowy. W tym celu należy posłużyć się tabelami, z których odczytuje się wyniki centylowe. Do obliczania wyników surowych służą specjalne zestawy kluczy. Nie zaliczamy do poprawnych odpowiedzi ani zadań tych, w których zakreślone są oba okienka, ani zadań, w których żadne okienko nie jest zakreślone. Można jednak potraktować zadanie jako poprawne rozwiązanie w przypadku, gdy dziecko starało się przekreślić błędnie narysowane kółko, lub też sytuację, w której kółko wokół okienka stanowiącego prawidłową odpowiedź jest narysowane zdecydowanie mocniej. Nie można brać pod uwagę tych wyników, które zostały zakreślone w jeden schematyczny sposób, np. zawsze tylko górne okienko. W takim przypadku badanie trzeba po pewnym czasie powtórzyć, ewentualnie przeprowadzić je indywidualnie.

Interpretując wyniki testowe należy porównać wynik surowy uzyskany w Teście Melodii z wynikiem w Teście Rytmu. Jeśli różnica między nimi wynosi 5 lub więcej punktów, to jest to prawdopodobnie rzeczywista różnica między wynikami (nie wynikająca z błędu pomiaru). Wystąpienie takiej różnicy jest wskazaniem do rozpoczęcia kształcenia kompensującego, formalnego i nieformalnego, nastawionego na podwyższenie niższego z tych dwóch wyników surowych.

Wyniki w skali tonalnej i rytmicznej należy poddać zarówno analizie idiograficznej, jak i analizie normatywnej. Analiza idiograficzna (porównanie dziecka z nim samym) pozwoli stwierdzić, czy różnica wyników Testu Melodii i Testu Rytmu jest różnicą autentyczną i, w razie potwierdzenia autentyczności różnicy pozwoli stwierdzić, który z tych dwóch wyników jest wyższy. Analiza normatywna natomiast (porównanie wyników danego dziecka z wynikami innych dzieci) polega na określeniu położenia danego dziecka na skali centylowej dla Testu Melodii, Testu Rytmu i wyniku łącznego, bez uwzględnienia, który wynik — testu tonalnego czy testu rytmicznego — jest wyższy. Interakcja oceny idiograficznej i normatywnej zdecyduje, jakie typy kształcenia formalnego i nieformalnego najlepiej będą służyły indywidualnym potrzebom muzycznym danego dziecka. Na przykład może się okazać, że chociaż uzdolnienia rytmiczne danego dziecka przewyższają jego uzdolnienia tonalne, to poziom uzdolnień rytmicznych nie przekracza poziomu osiąganego przez 50 procent rówieśników.

Nie należy porównywać wyników dziecka uzyskanych w *PMMA* z wynikami *IMMA*, gdyż rozkład wyników w obu testach jest niepodobny. Wynik surowy należy natomiast porównać z odpowiednimi normami ogólnokrajowymi lub lokalnymi. Nauczyciel posługujący się arkuszem wyników zauważy, że dziecko, które uzyskało w badaniu *PMMA* lub *IMMA* centylowy wynik łączny równy 80 lub więcej (według norm lokalnych) bardzo skorzysta z możliwości uczestniczenia w specjalnych zajęciach muzycznych i samo wniesie znaczący wkład w takie zajęcia, jak: gra na instrumencie, zajęcia, taneczne poświęcone rozwojowi ruchowemu lub rozwojowi koordynacji, gra w zespole muzycznym, uczestnictwo w grupie poświęconej rozwojowi twórczości i improwizacji muzycznej. Należy jednak podkreślić, że centylowy wynik łączny w żadnym wypadku nie sugeruje, który typ specjalizacji zajęć muzycznych i jaki instrument muzyczny będzie dla danego dziecka najbardziej wskazany.

Test Profil Zdolności Muzycznych

Test *Profil Zdolności Muzycznych* (Musical Aptitude Profile) Edwina E. Gordona jest percepcyjnym testem mierzącym trzy podstawowe czynniki uzdolnienia muzycznego: wrażliwość muzyczną, percepcję słuchową i kinestetyczne poczucie muzyki. Umożliwia obiektywną ocenę zdolności muzycznych uczniów na podstawie analizy profilu wyników trzech oddzielnych części: 1) „Wyobraźni Dźwięko-

wej”; 2) „Wyobraźni Rytmicznej”; 3) „Wrażliwości Muzycznej”. Test jest przeznaczony dla dzieci i młodzieży — uczniów od czwartej do dwunastej klasy i można go stosować w badaniach osób bez żadnego przygotowania muzycznego. Test jest przystosowany do badań grupowych. Przeprowadzenie całości testu wymaga trzech posiedzeń badawczych po 50 minut każde, ale w zależności od celu badania można stosować każdą część testu niezależnie.

Test Zdolności Muzycznych Gordona został sprowadzony do Polski przez M. Choynowskiego. Materiał testowy stanowią: trzy taśmy magnetofonowe z nagranyimi zadaniami wraz z instrukcją, arkusze odpowiedzi, szablony do obliczania wyników, podręcznik do testu.

Opis Testu *Profil Zdolności Muzycznych*

Test *Profil Zdolności Muzycznych* Gordona stanowi zestaw trzech testów nagranych na osobnych taśmach magnetofonowych. Każdy z nich podzielono na 2 lub 3 części (podtesty), które są poprzedzone 2 lub 3 zadaniami przykładowymi, rozwiązywanymi wspólnie (zestawienie poniżej).

Test Wyobraźni Dźwiękowej	Test Wyobraźni Rytmicznej	Test Wrażliwości Muzycznej
cz. I — Melodia cz. II — Harmonia	cz. I — Tempo cz. II — Metrum	cz. I — Frazowanie cz. II — Zwroty zakończeniowe cz. III — Styl

Wyobraźna Dźwiękowa

Część I — Melodia

Podtest ten mierzy tzw. słuch melodyczny, który jest słuchem muzycznym, przejawiającym się w percepcji linii melodycznej. Część I — Melodia zawiera 20 zadań, z których każda ma dwie wersje A i B — łącznie więc jest 40 zadań. Badany porównuje w tym podteście dwie melodie jednogłosowe wykonywane na skrzypcach. Druga melodia zawiera zawsze więcej dźwięków niż pierwsza i jest albo figuracją melodii pierwszej, albo zupełnie inną melodią. Badany musi zdecydować, czy te dwie melodie są podobne czy różne i zaznaczyć swoją odpowiedź w arkuszu (przekreśla literę P, gdy melodie są podobne, R — gdy różne lub znak zapytania, gdy nie jest pewien, która odpowiedź jest prawdziwa). Zadania testowe wymagają spostrzegania linii melodycznej, w której każdy dźwięk nabiera znaczenia w zależności od całości, do której należy. Wynik testu zależy raczej od rozumienia struktur muzycznych w ich aspekcie melodycznym, tonalnym, brzmieniowym niż od ostrości percepcji słuchowo-akustycznej.

Część II — Harmonia

Podtest ten jest kontynuacją poprzedniego z rozszerzeniem problematyki w nim zawartej o element harmoniczny. Część II — Harmonia składa się również z 40 zadań — po 20 zadań w wersji A i B. Badany porównuje dwie dwugłosowe melodie wykonane na skrzypcach i wiolonczeli. Melodie te mogą być podobne lub różne, z tym że zmiany zachodzą w dolnym głosie. Na wynik testu nie ma wpływu to, czy badany słucha melodii harmonicznie czy kontrapunktycznie. Sposób zaznaczania odpowiedzi jest taki sam jak w części I.

Wyobraźna Rytmiczna**Część I — Tempo**

Rytm jest kolejnym ważnym czynnikiem uzdolnienia muzycznego spostrzeganym w utworze w ścisłym powiązaniu z innymi elementami muzycznymi. Test Wyobraźni Rytmicznej Gordona koncentruje się na pomiarze zdolności do percepcji przebiegów rytmicznych danej frazy muzycznej, uwzględniającej zarówno aspekt melodyczny, jak i harmoniczny. Część I — Tempo składa się z 40 zadań (20 zadań, z których każde ma dwie wersje A i B). W każdym zadaniu badany słyszy dwukrotnie tę samą melodię jednogłosową wykonaną na skrzypcach. Oba wykonania melodii mogą być albo identyczne, albo w drugim wykonaniu końcowa fraza jest zagrana w tempie wolniejszym lub szybszym. Badany decyduje, czy oba wykonania są takie same, czy różne, co odnotowuje w arkuszu przez przekreślenie odpowiednich liter S, R lub znaku zapytania.

Część II — Metrum

Podtest ten również składa się z 40 zadań. W każdym z nich badany słyszy dwukrotnie tę samą melodię jednogłosową wykonaną na skrzypcach. Oba wykonania melodii mogą być albo identyczne, albo zmienione. Różnica polega na zmianie metrum w drugim wykonaniu z dwudzielnego na trójdzielne lub odwrotnie. Badany musi zdecydować, czy wykonania są takie same, czy różne i przekreślić w arkuszu odpowiednią literę S, R lub znak zapytania.

Wrażliwość Muzyczna**Część I — Frazowanie**

Wrażliwość muzyczna jest często uważana za najważniejszy wymiar uzdolnień muzycznych. Wyraża się w interpretacji muzyki — frazowaniu zgodnym z melodią i rytmem muzyki, wyborze odpowiednich środków wyrazu — dynamiki i tempa. Podtest Frazowanie mierzy zdolności interpretacyjne i zawiera 30 zadań. W każdym zadaniu badany słyszy dwie różne wersje tej samej melodii dwugłosowej, wykonywanej na skrzypcach i wiolonczeli. Różnice pomiędzy nimi dotyczą odmiennego sposobu frazowania i występują zarówno w głosie górnym, jak i dolnym. Zadaniem badanego jest dokonanie wyboru i zdecydowanie, która z wersji

jest lepsza, co odnotowuje przekreśleniem jednego z trzech symboli: 1 — lepsze wykonanie pierwsze, 2 — lepsze wykonanie drugie lub ? — nie wiem, które wykonanie wybrać.

Część II — Zwroty zakończeniowe

Podtest ten odwołuje się do zdolności twórczych, choć nie mierzy ich w sposób bezpośredni. Rozwiązując ten podtest badany musi reagować na takie elementy muzyki, jak: jakość dźwięku, intonację, artykulację, linię melodyczną i rytmiczną. Część II — Zwroty zakończeniowe, zawiera 30 zadań, a w każdym z nich badany słyszy dwie melodie jednogłosowe wykonywane na skrzypcach. W każdej z tych melodii poprzednik jest identyczny, a następnik inny. Różnica pomiędzy melodiami polega na odmiennej strukturze dźwiękowo-rytmicznej następnika. Zadaniem badanego jest dokonanie wyboru tej melodii, która jego zdaniem jest lepsza. Podobnie jak w części I wybór zakreśla przy pomocy trzech symboli — 1, 2, ?.

Część III — Styl

Podtest ten mierzy zdolności interpretacyjne i zawiera również 30 zadań. W każdym z nich podane są dwa wykonania tej samej melodii jednogłosowej wykonywanej na skrzypcach. Wykonania te różnią się „stylem” i wynikają głównie z odmiennego tempa wykonania. Różnice tempa są dość znaczne, co pociąga za sobą zmiany artykulacji i charakteru melodii. Badany wybiera to wykonanie, które jest bardziej „stylowe” tzn. bardziej odpowiada danej melodii, a odpowiedź swoją zaznacza w taki sam sposób jak w częściach poprzednich.

Informacje ogólne

Test *Profil Zdolności Muzycznych* Gordona można stosować zarówno do badań grupowych, jak i indywidualnych. Można badać nim uczniów szkół muzycznych oraz uczniów szkół ogólnokształcących.

Liczebność grupy badanej nie jest wyraźnie określona, lecz zależy od warunków sali, liczby osób asystujących itp. Uważa się, że nie powinna przekraczać 50 osób. Oprócz osoby prowadzącej badania wskazane jest uczestnictwo co najmniej dwóch osób asystujących. Ze względu na rozmiary testu i jego strukturę formalną badania powinny być przeprowadzane w ramach trzech osobnych spotkań, najlepiej w obrębie jednego tygodnia. Pomieszczenie, w którym przeprowadzane jest badanie, powinno być dobrze oświetlone i wyizolowane akustycznie.

Osoba przeprowadzająca badanie powinna posiadać przynajmniej pewne minimum przygotowania muzycznego. Konieczna jest dobra znajomość instrukcji i terminologii muzycznej używanej w teście, jak również praktyka w przeprowadzaniu grupowych badań testowych.

Niezbędnym warunkiem uzyskania trafnych, rzetelnych i porównywalnych wyników testowych jest przeprowadzenie badań ściśle według załączonych in-

strukcji. Grupy badane testem powinny być jednorodne pod względem przygotowania muzycznego i wieku. Materiał muzyczny testu należy odtwarzać z magnetofonu o wysokim standardzie. Czynnikiem warunkującym wartość badania testowego jest pozytywne ustosunkowanie się badanych do rozwiązywania testu. Z tego względu trzeba dokładnie wyjaśnić cel badań.

Uwagi do interpretacji wyników Testu *Profil Zdolności Muzycznych*

W Teście *Profil Zdolności Muzycznych* E. E. Gordona uzyskujemy 11 różnych wyników, z czego 7 to wyniki poszczególnych części (podtestów). Dla każdego z obliczanych wyników surowych znajdujemy odpowiadający mu wynik standaryzowany. W tabeli norm można znaleźć dla każdego wyniku standaryzowanego odpowiadający mu centyl. W oparciu o rangi centylowe dla każdego badanego można wykreślić profil zdolności muzycznych uwzględniający 11 wyników testowych. W analizie profilu bierze się pod uwagę zarówno wyniki poszczególnych części testu, jak i relacje między nimi.

Test *Profil Zdolności Muzycznych* Gordona jest narzędziem diagnozowania poziomu zdolności muzycznych i prognozy osiągnięć w studiach muzycznych.

Edwin E. Gordon mocno podkreśla, że wyniki badań testowych muszą być rozpatrywane zawsze w ścisłym związku z opiniami nauczycieli muzyki o możliwościach muzycznych ucznia oraz z informacjami o pozamuzycznych czynnikach warunkujących osiągnięcia muzyczne, do których zalicza się m.in. zainteresowanie i motywację, ilość i rodzaj doświadczeń muzycznych, postawę rodziców wobec studiów muzycznych dziecka, poziom kulturalny otoczenia, sprawność fizyczną.

W praktyce pedagogicznej Test *Profil Zdolności Muzycznych* Gordona może być wykorzystany w celu zachęcenia muzycznie uzdolnionej młodzieży do pogłębiania swoich studiów muzycznych, wyboru określonego kierunku studiów, uczestnictwa w różnego typu zespołach muzycznych.

Test *Profil Zdolności Muzycznych* Gordona może być także wykorzystany w celu usprawnienia procesu kształcenia muzycznego poprzez ustalanie programów i stosowanie metod nauczania uwzględniających indywidualne potrzeby i specyficzne zdolności uczniów.

Analiza profilu uzyskanych wyników testowych pozwala na diagnozę słabych i mocnych stron w uzdolnieniach muzycznych ucznia, co umożliwia zastosowanie najbardziej adekwatnych metod nauczania.

BIBLIOGRAFIA

- Białkowski A., *Test PMMA E. E. Gordona w świetle badań empirycznych*, [w:] *Sposoby kierowania rozwojem muzycznym dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, red. E. Zwolińska, WSP, Bydgoszcz 1997.
- Gordon E. E., *Musical Aptitude Profile*, The Riverside Publishing Company, Chicago 1988.
- Gordon E. E., *AUDIE a Aame for Understanding and Analyzing Your Child's Music Potential*, GIA Publications, Chicago 1989.
- Gordon E. E., *Primary Measures of Music Audiation and the Intermediate Measures of Music Audiation. Music Aptitude Tests for Kindergarten and First, Second, Third and Fourth Grade Children*, GIA Publications, Chicago 1986.
- Kamińska B., Kotarska H., *Średnia miara słuchu muzycznego. Podręcznik do testu Edwina E. Gordona*, AMFC, Warszawa 2000.
- Kotarska H., Bogdan M., *Testy zdolności muzycznych Edwina Gordona (Musical Aptitude Profile). Podręcznik tymczasowy*, AMFC, Warszawa 1980.
- Kotarska H., Gordon E., *Podstawowa miara słuchu muzycznego i Średnia miara słuchu muzycznego. Materiały z pierwszych prac adaptacyjnych*, AMFC, Warszawa 1990.
- Zwolińska E., *Pierwsze próby zastosowania zabawy AUDIE w warunkach polskich*, [w:] *Sposoby kierowania rozwojem muzycznym dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, red. E. Zwolińska, WSP, Bydgoszcz 1997.

SUMMARY

The E. E. Gordon musical aptitude tests are some of the world's best-known and valued instruments for diagnosing musical abilities in children. Recent years have witnessed a clearly increased interest in this problem. The present paper brings closer to the readership four popular Gordon tests: AUDIE, Primary Measures of Music Audiation (PMMA), Intermediate Measures of Music Audiation (IMMA), and Musical Aptitude Profile (MAP). One can find here the description of the structure and purpose of particular tests and technical data relating to conducting studies and ways of interpreting results. The presented materials come both from original test books and from the author's own experience gathered as a result of many-year-long studies on musical abilities.